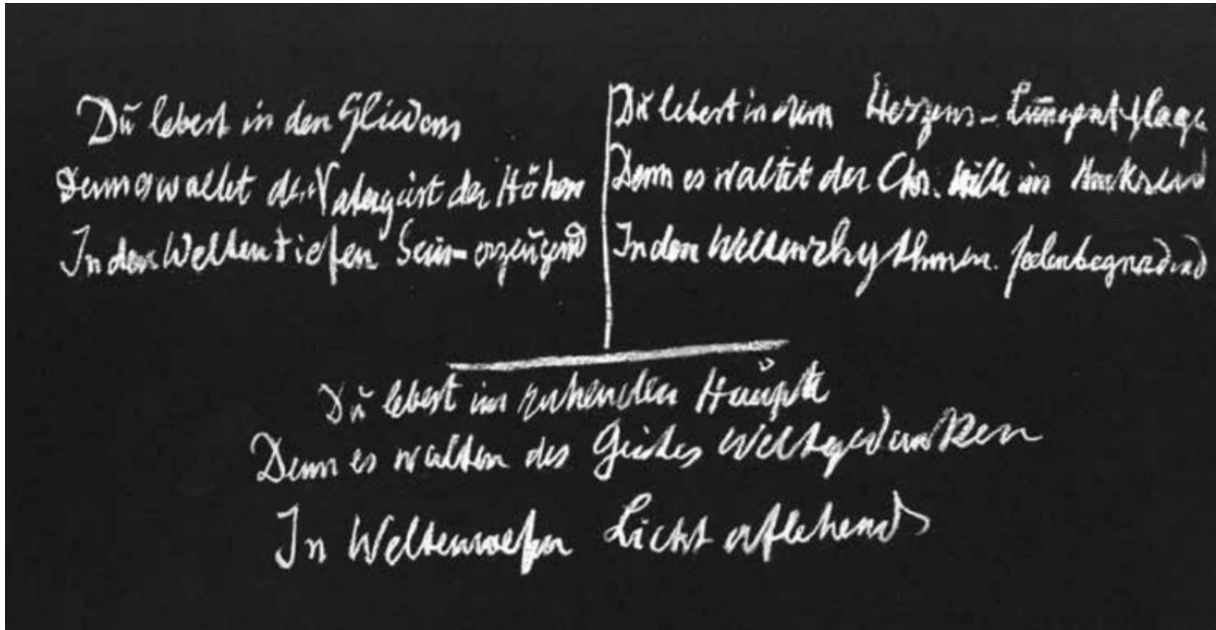

Liefdessubstantie – wereldimaginatie – wereldlicht

Met het zevende ritme sluit Rudolf Steiner de blik op de grondsteenmeditatie af. In dit ritme komen de kwaliteiten van de microkosmische strofen samen. Jaap Sijmons verbindt het zevende met het eerste ritme en wijst op de mercuriusstaf en het rozenkruis als beelden die een meditatie omspannen.

'Je leeft' (Rudolf Steiner, GA 260)

Je leeft in de ledematen / Want machtig werkt de Vadergeest van de hoogten / In de werelddiepten zijn-verwekkend // Je leeft in de harte-longbeweging / Want machtig werkt de Christus-wil alom / In de wereldritten zielen begenadigend // Je leeft in het rustende hoofd / Want machtig werken de wereldgedachten van de Geest / In het wereldwezen smekend om licht

Een 'eenvoudig' ritme gaf Rudolf Steiner de deelnemers op de eerste januari 1924 tijdens de Kerstbijeenkomst om zich te oriënteren op de grondsteenspreuk. Het is het zevende en laatste ritme. Tijdens de Kerst, op 25 december 1923, voltrok Rudolf Steiner de grondsteenlegging van de Algemene Antroposofische Vereniging. De volgende dag, op woensdag, gaf hij het eerste ritme, opdat wij 'spreuken als deze' 'innerlijk voor onszelf zo groeperen, dat ze ons altijd bij zullen blijven'. En zo deed hij dat elke dag om ongeveer 10 uur 's morgens tot en met 1 januari met elke keer een nieuw ritme.

Het eerste ritme

Op de woensdag klonk het eerste ritme als volgt: 'Geest – herinneren / Geest-bezinnen / Geest-schouwen', 'Het eigen ik / Het eigen ik / [Aan] Het eigen ik', 'In het Godes-ik / Met het wereld-ik / Om vrij te willen', en 'Tot wezen wordt – / Verenigen – / Schenken –' (zie ook [Ritme en beweging](#)). Het menselijke ik wordt driemaal aangesproken, hoe het zijn werkelijkheid vindt in zijn goddelijke afkomst, in zijn wereld-verbonden-zijn en in zijn verheven opdracht. De mercurius-vocaal 'i' domineert het ritme. Vanuit goddelijke oergrond tevoorschijn gebracht, in de hoogte strevend, door

‘golvende wereld-wordings-daden’, door de wereldtegenstellingen, door de wereldritmen heen, zich hoger windend, vindt het ik in het licht van de vrijheid zijn ontvouwing en werkzaamheid. Zoals een mercuriusstaf de richting naar de geest wijst, werkt het eerste ritme. Rudolf Steiner gaf eens de aanbeveling, elke meditatie ter bevordering van de concentratie en afweer tegen het alledaagse te beginnen met de mercuriusstaf. Deze is in de Griekse oudheid het symbool van de geestgezant Mercurius, die ons op juiste wijze, ons ik beschermend en behoedend, kan overbrengen in de wereld aan de andere zijde van de drempel van de dood. Het is nauwelijks een toeval, dat het eerste ritme in deze vorm op een woensdag werd gegeven. Het eerste ritme is het Mercurius-ritme, de ‘zielen-begenadigende’, de oprichtende.

Het laatste ritme

Het laatste ritme heeft een heel ander karakter. Het voert niet omhoog naar de geest, maar wijst op het leven van de ziel in het fysieke lichaam: ‘Je leeft in de ledematen / Want machtig werkt de Vadergeest van de hoogten / In de werelddiepten zijn-verwekkend’, ‘Je leeft in de harte-longbeweging / Want machtig werkt de Christus-wil alom / In de wereldritmen zielen begenadigend’, ‘Je leeft in het rustende hoofd / Want machtig werken de wereldgedachten van de Geest / In het wereldwezen smekend om licht.

Dit leven in het lichaam, in drieledige vorm, is noch van zo’n ‘nederige’ soort, zoals vaak wordt gezien in de christelijke traditie, noch is het een zuiver persoonlijk-egoïstische aangelegenheid, zoals je kunt geloven als je je met het lichaam identificeert. Het woord ‘Want’ brengt tot uitdrukking, dat de goddelijkheid van de geschapen wereld niet ophoudt bij de mensen, maar dat pas in het bewustzijn van de hoge oorsprong de juiste verhouding tot het lichaam gevonden wordt. De ziel leeft daarin, of – anders gezegd – het lichaam is de ‘wonderplaats’ op aarde, waarin de ziel zo kan leven, dat de wereldgedachten voor haar toegankelijk worden, zodat de ziel zich voelend kan beleven en dat ze door de ledematen, die haar dienen, gedragen wordt, opdat ze in liefde daden verricht die in dankbaarheid de liefde van God beantwoorden. Dat de aarde bestaat, is immers niet vanzelfsprekend.

Het lichaam is echter ook het deel van de mens, dat zich kan offeren en de geest kan dienen. Bernard Lievegoed wees er in zijn boek *De redding van de ziel* op, hoe de rozenkruiserstroming zich er altijd voor inzette de aarde (het fysieke) om te vormen en te bevrijden. We vinden de rozenkruiserimpuls daar, waar uit planten geneesmiddelen worden vervaardigd of de aarde door preparaten met geest wordt doortrokken. Ook de bouwimpuls van het Goetheanum komt hieruit voort, die op de marsdag, op de eerste januari 1924, werd besproken.

De vergeestelijking van de aarde- en levenskrachten en het leven van de ziel, dat door het lichamelijke verloopt, moeten via de dood en opstanding gaan. Het geestelijke leven heeft de juiste maat van het sterven. Hierin zien we het symbool van het rozenkruis. Het zwarte kruis is het gestorven leven ‘in Christo’, dat in de rozen als ziel opstaat en licht uitstraalt. Zoals elke meditatie kan beginnen met de mercuriusstaf om zich te kunnen concentreren, zo zou ze volgens de eerder genoemde aanbeveling van Rudolf Steiner telkens met het symbool van het rozenkruis eindigen, het zinnebeeld van onze menselijkheid, opdat we ons in de juiste verhouding tot de wereld plaatsen.

De laatste van de zeven

Het zevende ritme is misschien ook daardoor ‘eenvoudig’ te noemen, omdat het het laatste is. In een zevenledige ontwikkeling ontvouwt zich de kiem in het begin en differentieert zich. Het eerste ritme beweegt zich in de microkosmische delen van de eerste drie strofen. In het derde ritme breidt de spreuk zich uit over de microkosmische en macrokosmische delen van de drie strofen. Het vierde, het middelste, is wel het breedste ritme, want het reikt van het innerlijke oefenwerk van de mensenziel tot de wijden van de hemelse hiërarchieën. Daarna trekt het volgende ritme zich meer samen en omsluit tegelijkertijd delen van de vierde strofe – en wel het drievoudige oefenen en het ‘Dat goed worde’ in het vijfde en in wat zeker het hart van de grondsteenspreuk is, de ‘Christus-zon’, in het zesde, tezamen met de steeds identieke slotzin ‘Mogen mensen het horen’ van de drie

macrokosmische delen. Hierover valt meer te lezen in de voorafgaande bijdragen over de ritmen in deze cyclus uit *Anthroposophie weltweit*.

Het zevende ritme is echter eveneens 'eenvoudig', in zoverre het alleen uit de eerste regels van de microkosmische en de macrokosmische delen van de eerste drie strofen is samengesteld (anders bekeken is het helemaal niet zo eenvoudig en simpel). Het is tot slot ook eenvoudig doordat het een feit presenteert: de ziel leeft in het driedelige mensenlichaam als evenbeeld van de triniteit.

De diepere dimensie van dit feit wordt in het eerste microkosmische deel ontwikkeld (in de eerste twaalf regels). Als het ik geest-herinneren oefent, ontstaat in zielendiepten bewustzijn van hoe het ik ontstaat uit het Godes-Ik en 'waarlijk leven' zal. Dit leven heeft de versmalde blik op het fysieke lichaam overwonnen en het ik weet, dat het in het lichaam kan leven, dat dit aan de ik-ziel bestaansgrond biedt. Het ik hoeft niet vast te houden aan het leven in het lichaam, zoals het hedonisme het wil. Het kan dit leven langs de dood en opstanding tot de geest leiden.

Uit het Godes-Ik geboren zijn, betekent: met zijn ik in het driedelige lichaamswezen een levendige afbeelding van de drievoudige werking van het Godes-Ik zijn. Daarin werkt de Vader-geest vanuit de diepten, de Christus-wil alom en de Geest van de hoogten in het om-licht-smeken. In het herinneren worden we ons hier geestelijk bewust van. Er helemaal van doordrongen zijn, betekent de geestmens verwerkelijken.

Octaaf van de grondsteenlegging

Het laatste ritme leidt terug naar het begin, naar de grondsteenlegging zelf. Op Kerstmis en tevens op een dinsdag, een marsdag, werd, zoals tot uitdrukking komt in het zevende ritme, direct vanuit het trinitaire wezen de grondsteen gevormd. Rudolf Steiner sprak niet alleen met de doorlichte marskracht van het woord de grondsteenmeditatie, maar vormde uit de drie krachten van de liefdessubstantie van de Vader, uit de wereldimaginaties van de Zoon en het wereldlicht van de Geest de grondsteen en legde deze in de harten. Sergej O. Prokofieff heeft met nadruk meermaals gewezen op dit onderscheid. Deze mysteriehandeling komen we nader in dit 'eenvoudige', maar ook vervuld van geheimen zijnde, zevende ritme: in de harte-long-beweging met de Christus-wil leven.

Jaap Sijmons, Initiatief Grondsteen

Anthroposophie Weltweit Nr. 12/ 2018, vertaling: Nico Landsman